

B-52 *Stratofortress* utvecklades för att kärnvapenbomba Sovjetunionen med kapacitet att bära 30 ton bomber. B-52 är fortfarande ett av världens största operativa bombplan, ännu i aktiv tjänst som vapenbärare av bland annat kryssningsrobotar och konventionella bomber. Typen har förklarats skrotfärdig flera gånger om men alltid moderniserats.

Vietnams himmel

1970-talet var en avgörande period i krigshistorien. Vi har bett professorn i militärhistoria vid Försvarshögskolan Gunnar Åselius att redogöra för USA:s uppmärksammade bombkrig mot Nordvietnam.

AV PROFESSOR GUNNAR ÅSELIUS, FÖRSVARSHÖGSKOLAN

Linebacker I – USA:s flygoffensiv mot Nordvietnam 1972 – förändrade synen på flygstridskrafternas möjligheter efter det amerikanska flygvapnets tidigare misslyckanden i Vietnam, och visade hur man med moderna precisionsvapen kunde slå sönder en motståndares infrastruktur och endast orsaka begränsade civila förluster. Den skulle därigenom få betydelse för USA:s krigföring in på 2000-talet.

NORDVIETNAMESISK FRAMSTÖT

Bakgrunden var Nordvietnams invasion av Sydvietnam påsken 1972 – ”påskoffensiven”. Efter att i tretton år ha understött FNL-gerillan i Sydvietnam med vapen och trupper via den så kallade Ho Chi Minh-leden genom Kambodja och Laos, försökte Nordvietnam plötsligt avgöra Vietnamkriget genom ett storskaligt anfall med pansar och artilleri över den demilitariserade zonen. Att ledarna i Hanoi ansåg det möjligt att övergå från gerillakrig till konventionella operationer hade att göra med den pågående amerikanska truppreträtten. Våren 1969 fanns 543 000 amerikanska sol-

dater i Vietnam. Våren 1972 var bara 69 000 kvar, sedan USA:s president Richard Nixon börjat plocka hem dem i enlighet med sina vallöften. Hösten 1972 stundade ett nytt presidentval, och att Nixon i det läget skulle skicka tillbaka soldater till ett krig som USA redan givit upp, bedömdes som osannolikt.

Bekymmersamt ur nordvietnamesisk synvinkel var dock att när USA äntligen hade bestämt sig för att lämna Vietnam, gick kriget plötsligt mycket bättre för amerikanarna.

AMERIKANSK AKTIVITET

Nixon och hans säkerhetsrådgivare Henry Kissinger utnyttjade splittringen mellan Kina och Sovjetunionen för att diplomatiskt isolera Nordvietnam. Nixon skulle under 1972 som förste amerikanske president sammanträffa med Mao Zedong, och även besöka Moskva för samtal med Leonid Brezjnev.

Även på marken såg läget kring 1970 bättre ut än på länge för amerikanarna och deras allierade. Efter Tet-offensiven 1968 var FNL-gerillans offen-

siva förmåga i princip förbrukad, och under de följande åren hade CIA och den sydvietnamesiska säkerhetstjänsten slagit sönder FNL:s lokala infrastruktur genom ett skoningslöst gerillabekämpningsprogram kallat "Phoenix". Genom bombningar och invasioner av Kambodja och Laos 1970–71 hade USA försvårat trafiken längs Ho Chi Minh-leden. Att kommunisterna höll på att förlora fotfästet på landsbygden i söder och inte längre kunde operera lika ostört från baser i Kambodja och Laos som tidigare, fick ett konventionellt storangrepp över gränsen att framstå som det enda effektiva sättet att skada regimen i Saigon.

Redan i slutet av 1971 visste amerikanerna att Nordvietnam förberedde en storoffensiv. På Nixons order började också flygstridskrafterna i Sydostasien att förstärkas. När påskoffensiven väl rullat igång trappades dessa förflyttningar upp. Fram till den 13 maj fördubblades antalet F-4 stridsflygplan i regionen till 374. Antalet B-52 bombplan ökade från 84 till 210, vilket betydde att mer än hälften av Strategiska flygkommandot SAC:s (Strategic Air Command) B-52:or blivit mobiliserade för kriget i Vietnam. Femtiotvå av planen fanns på den thailändska flygbasen U Tapao och resten på Andersen-basen på ön Guam i Stilla

Trots sitt tillkortakommande med Watergateaffären kan Richard Nixon ses som en av 1900-talets stora maktpolitiker. Hans närmande till Kina banade vägen för en avspänning, men också en väg ut ur Vietnamkriget.

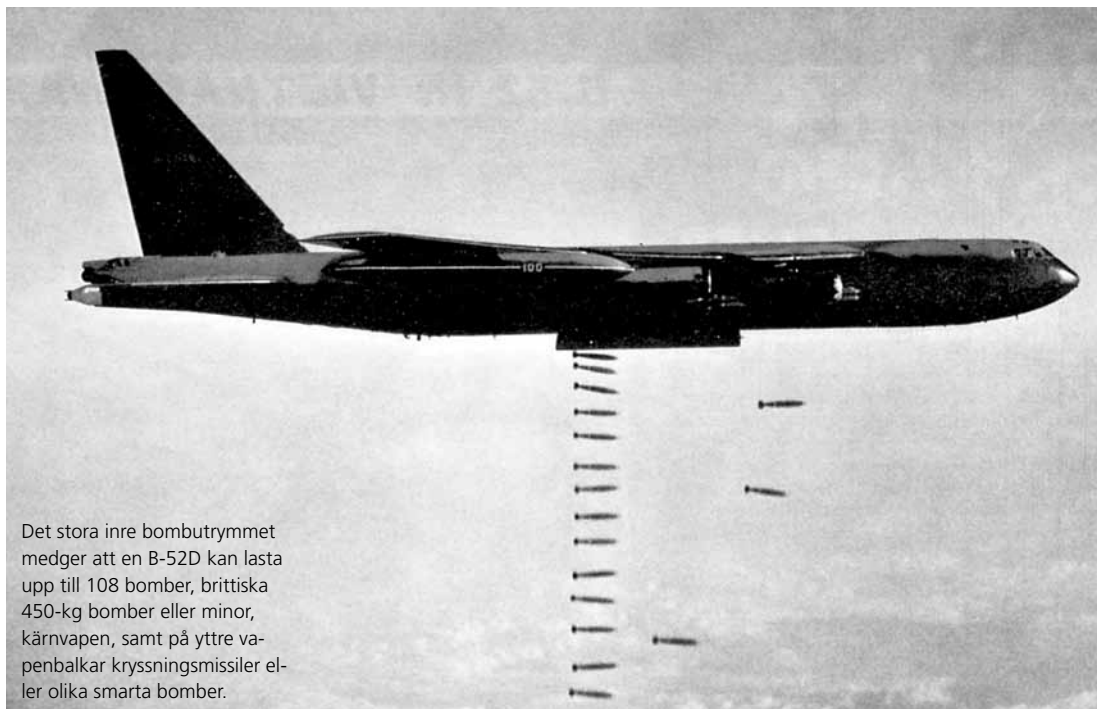

havet, så långt från Vietnam att de måste luft-tankas under återflygningen. Dessutom ökades fram till juli antalet amerikanska hangarfartyg i Tonkinbukten från två till sex (*Coral Sea, Hancock, Constellation, Kitty Hawk, Midway* och *Saratoga*).

ANGREPP MOT NORDVIETNAM

Redan i början av april genomfördes anfall med attackflyg mot nordvietnamesernas förråd och uppmarschlinjer norr om den demilitariserade zonen. Någon avmattning av offensiven i söder kunde dock inte märkas, och den 16 april företog 20 B-52:or från U Tapao-basen en raid mot oljelagren i Haiphong. Det var första gången sedan 1968 amerikanerna bombade så långt norrut. Fyra sovjetiska fartyg i Haiphongs hamn träffades av bomber, men ryssarna – som inte ville gå miste om Nixons besök – förklarade sig ändå beredda att medla.

När förhandlingarna inte ledde någonstans igångsattes planeringen av det som skulle bli Linebacker I. Liksom under den misslyckade bomb-

Det stora inre bombutrymmet medger att en B-52D kan lasta upp till 108 bomber, brittiska 450-kg bomber eller minor, kärnvapen, samt på yttre vapenbalkar kryssningsmissiler eller olika smarta bomber.

offensiven mot Nordvietnam 1965–68 – Rolling Thunder – skulle transportsystem, industrier och energiförsörjning bombas, liksom givetvis den nordvietnamesiska invasionsarméns underhålls-linjer söderut. Skillnaden mot Rolling Thunder var att bombningarna skulle pågå kontinuerligt mot alla mål samtidigt och att de nordvietnamesiska hamnarna denna gång fick mineras, eftersom man inte behövde visa samma hänsyn mot Kina och Sovjetunionen som tidigare.

En skillnad denna gång var också att det krig som fördes i söder inte längre var ett lågintensivt gerillakrig. Den nordvietnamesiska armén genomförde en storskalig offensiv med mekaniserade stridskrafter, vilket krävde tillförsel av stora mängder bränsle och ammunition varje dag. Bombningar mot infrastruktur och transporter kunde då få effekt. ”Man kan inte tanka en T-54 med bensin ur vattenflaskor som fraktats dit på cykel”, som en brittisk observatör, Sir Robert Thompson, uttryckte saken.

Kampanjen inleddes genom operation Pocket Money den 8 maj, då attackflygplan av typen A-6 Intruder och A-7 Corsair II från flottan fällde 11 000 minor i inloppen till Haiphong och fem andra nordvietnamesiska hamnar. Den 10 maj genomfördes den första Linebacker-raiden av F-4E Phantom attackflygplan, som angrep Paul

Doumerbron och rangerbangården Yen Vien i Hanoi. Medan rangerbangården bekämpades med gammaldags ”järnbomber”, sattes en ny typ av ammunition in mot Paul Doumerbron – laserstyrda och elektrooptiskt riktade bomber. Den gamla järnvägsbron över Röda floden, som hade bombats upprepade gånger under Rolling Thunder men med begränsad effekt, skadades nu svårt och blev fullständigt raserad vid ett uppföljande angrepp nästa dag.

INTENSIVA FLYGRÄDER

Med ”smarta bomber”, som nu kom till användning för första gången i krigshistorien, blev det möjligt att använda en enda bomb för varje mål. Den bombast och det antal attackflygplan som behövdes vid varje raid kunde minskas avsevärt, och det blev också möjligt att angripa mål i tätbebyggda områden utan att samtidigt döda och skada stora mängder civila.

Sammanlagt sköts 44 amerikanska plan ned under Linebacker I. Det nordvietnamesiska luftförsvaret bestod av 204 jaktplan – av vilka 93 var moderna MiG 21:or – och kring 300 luftvärnsrobotbatterier. Även om antalet attackflygplan kunde minskas, måste därför ett stort antal jaktplan delta som eskort. Särskilda plan fick också avdelas för att bekämpa nordvietnamesernas luft-

Efter uppdrag över Vietnam landar B-52D i Thailand i oktober 1968. Lufttankning innebär att en B-52:a inte behöver gå ner och tanka på marken utan kan hålla sig i luften mycket länge under krissituationer.

värn och störa ut deras radar. De 32 attackflygplanen som deltog i raiden mot Hanoi den 10 maj eskorterades av 58 jaktplan.

I slutet av juni hade närmare 56 000 företag flygits, huvudsakligen över fronten i Sydvietnam (det sydvietnamesiska flygvapnet stod för en tredjedel av insatsen). Det var också här som B-52:orna, med över 2 000 företag i månaden, framför allt hade använts. Till slut började den nordvietnamesiska offensiven bromsas upp. Den officiella nordvietnamesiska historiken uttrycker saken som att striderna blev ”väldigt komplicerade, med hårda strider fram och tillbaka mellan oss och fienden”. I själva verket hade de nio insatta nordvietnamesiska divisionerna lidit ohyggliga förluster genom flygangreppen (amerikanerna beräknade senare att Nordvietnam förlorade 120 000 man från mars till augusti), och tillförseln av bränsle och ammunition hade sinat.

Över Nordvietnam fälldes från april till oktober 155 548 ton bomber, en tredjedel av den bombmängd som använts under den tre och ett halvt år långa Rolling Thunder-kampanjen. Mellan 20% och 40% av huvudstaden Hanois befolkning evakuerades och alla offentliga lokaler stängdes. Nästan alla Nordvietnams oljelager slogs ut, liksom 70% av landets elkraft. Mineringarna av hamnarna innebar att Nordvietnams sjöimport – som huvudsakligen kommit från Sovjetunionen och uppgått till 250 000 ton i månaden – helt avstannade, och att landet för sina fortsatta krigsansträngningar blev beroende av lager eller införsel över landgränsen från Kina.

Amerikanerna bombade systematiskt lagren, och genom att gång på gång slå ut järnvägsbroarna upp mot kinesiska gränsen lyckades de även minska den landburna importen med mer än fyra femtedelar (från 160 000 till 30 000 ton i månaden). Trots att sommarens monsunregn begränsade flygmöjligheterna över målområdet kunde man använda laserstyrda bomber, som själva navigerade sig fram den sista biten – så kallad LORAN-teknik (longe range navigation). I slutet av september fick amerikanerna dessutom förstärkning av 48 F-111 Aardvark, som kunde flyga i överljudsfart i höjd med trädtopparna oavsett väderlek eller ljusförhållanden.

Den 21 oktober accepterade Hanoi till slut USA:s samtliga krav: det skulle inte bli någon koalitionsregering med kommunistiskt deltagande, och USA skulle få fortsätta bistå Sydvietnam med vapen och rådgivare efter ett amerikanskt tillbakadragande. Den 23 oktober avblåste därför president Nixon Linebacker.

EN ANDRA OMGÅNG

I december samma år, när förhandlingarna med Nordvietnam åter kärvade, genomförde USA den elva dagar långa bomboffensiven Linebacker II, som enbart riktade sig mot infrastruktur i Nordvietnam (de så kallade ”julbombningarna”). Återigen kom samtalen igång och ett fredsavtal kunde undertecknas i Paris i januari 1973. USA:s bundsförvant Sydvietnam gick emellertid inte att rädda, men detta var knappast ett prioriterat mål för Nixon. Däremot kom USA till sist ut ur Vietnam,

Nedskjutet amerikanskt bombplan. Förlusterna upplevdes som svåra. Överste Robin Olds överlevde Vietnamkriget. Hans F-4C Phantom 64-829, med vilken han sköt ner fyra MiG-jaktplan, är bevarad på US Air Force Museum i Dayton, Ohio. Olds deltog som jaktflygare med en P-51 Mustang 1944–1945 och flög flera gånger in över Ruhrområdet. Han har dock sagt att det kraftiga luftvärn han mötte över Hanoi vida översteg det tyska i Ruhrområdet.

vilket var vad Nixon lovat de amerikanska väljarna.

Senare skulle kretsar i det amerikanska flygvapnet göra gällande, att om samma typ av obegränsade dygnet runt-bombningar tillåts mot Nordvietnam redan 1965, skulle kriget ha kunnat avgjorts redan då. Sådana resonemang bortsåg emellertid från de speciella omständigheter som rått 1972. Under Linebacker I hade Nordvietnam fört ett storskaligt konventionellt krig som var sårbart för massiva bombningar. Under Linebacker II hade Nixon haft ett ytterst begränsat syfte – att få nordvietnameserna att återgå till förhandlingsbordet.

Man får inte heller glömma den sydvietnamesiska arméns roll. Det krävdes också markstridskrafter för att stoppa den nordvietnamesiska invasionen. Uppbackningen från luften höjde sydvietnamesernas stridsmoral avsevärt. I stridernas slutskede drev tre sydvietnamesiska divisioner sex nordvietnamesiska på flykt norrut.

Linebacker skulle spela en stor roll i den amerikanska krigsmaktens doktrinutveckling under de följande decennierna pekande framåt mot flygoffensiverna i Gulfen 1991 och Kosovo 1999. □

Underrättelseofficer kapten Dennis Anderson ur 101. luftburna divisionen förhör en tillfångtagen, misstänkt FNL-anhängare. USA försökte vinna ett krig genom luftherravälde.

